

Ротова Н.В.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ЕТИКЕТНИХ НАВИЧОК І ВМІНЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ІНЖЕНЕРНИХ ТА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Формування комунікативної компетенції – головна мета іншомовної освіти, на досягнення якої спрямовані зусилля викладача на всіх етапах навчання української мови іноземними пошукачами вищої освіти – від елементарної до професійно орієнтованої. Найскладнішим, але в той же час і найпоказовішим з точки зору досягнення результату, коли успіхи та невдачі комунікації особливо очевидні, є стартовий етап.

Проблеми стартового етапу обумовлені невідповідністю багажу, який поки що є в студента, та тим мовним викликом, з якими йому доводиться справлятися в стресовій ситуації «виживання» в чужому мовному середовищі. Різні мови через свою специфіку мають різний – як досить високий, так і «посильний» – пороговий рівень. Тернистість початкового етапу у вивченні української мови, яку традиційно відносять до важких для оволодіння мов, зокрема за рахунок високого порогового рівня, пов'язана з тим, що для стартового «виходу в мову» потрібно мати значно більший лексико-граматичний обсяг порівняно, наприклад, із французькою.

Практична частина кожного заняття є єдиним тренувальним циклом, присвяченим відпрацюванню однієї чи кількох суміжних етикетних формул.

Формування мовних навичок та умінь забезпечується системою завдань. Мовні завдання формують навички побудови граматично правильних висловлювань та орієнтовані на досягнення автоматизму у використанні. Передмовні завдання, здебільшого підстановочні та тренувальні, закладають навички вживання мовних одиниць у мовленні. При їх виконанні традиційно використовуються опори – вербальні, схематичні, ілюстративні. Мовні завдання, що розвивають та закріплюють власне мовне вміння, допомагають перейти від штампу до експромту, від тренування передбачуваної ситуації до непередбачуваної.

У методичних указівках, укладених викладачами кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук, представлено широкий вибір завдань, що забезпечують глибоке та різнобічне опрацювання мовного матеріалу:

імітаційні, трансформаційні, завдання проблемно-пошукового типу тощо. Оскільки студенту-іноземцю необхідно навчитися спонтанно висловлюватися у відповідній ситуації та швидко реагувати на репліку співрозмовника, більшість мовних завдань носить інтерактивний характер. Це уможлиблює піднести колективну роботу з повною включеністю студентів і викладача до загального розмовно-ігрового процесу, максимально наближеного до ситуації живого спілкування, оскільки вимагає творчих рішень, а отже, сприяє постійній активізації мовленнєвої активності.

Принаймні три типи завдань представлені на кожному занятті. Формулювання інструкцій щодо виконання більшості з них – комунікативні, тобто виходять із тих інтенцій, які мають бути «затреновані» (дізнайтеся, запитайте, попросіть, порадьте, запросіть, скажіть комплімент, привітайте, попередьте про небезпеку, здивуйтеся), і, за можливості, дублюються двома мовами. У кожній передмовній вправі запропоновано модель його виконання – доречний у заданій ситуації спілкування мовленнєвий зразок.

До найважчих завдань дано «ключі», що уможлиблює самостійне навчання за методичними вказівками. Переважно увага спрямована на розвиток різних видів мовної діяльності, але передусім – говорінню та аудіюванню. Спочатку етикетні формули засвоюються в вигляді реплік, а потім на рівні повноцінних діалогів, типових для повсякденних ситуацій спілкування.

Процес оволодіння іноземною мовою супроводжується взаємодією двох мовних систем – рідної мови та української. Помилки, спричинені інтерферуючим впливом рідної мови, на початковому етапі виявляються найбільш стійкими та помітно гальмують оволодіння українською мовою. Робота з їх запобігання та усунення ведеться в двох аспектах. Усі явища українського мовного етикету, що перебувають у зоні інтерференції, забезпечені в методичних вказівках спеціальним ситуативним коментарем, який акцентує увагу на культурно-національних особливостях українських формул.

Декілька слів і словосполучень вводиться на основі принципу випередження. До одного і того ж мовного явища увага повертається кілька разів на різних етапах уроку. Етикетна формула реалізується на основі певної граматичної схеми та

наповнюється змінними чинниками лексичного мінімуму, що створюють її мовні варіанти.

Отже, успішне освоєння навчального матеріалу всіх уроків допоможе досягти коректного використання студентом-іноземцем формул мовного етикету як одного з найважливіших компонентів адекватного та комфортного спілкування українською мовою.

Література:

1. Антонів О. Українська мова для іноземців : модульний курс: навч. посіб. / Антонів О., Паучок Л. – К.: Фірма «ІНКОС», 2012. – 268 с.

2. Назаревич Т.Л. Українська мова для іноземців. Практикум / Т.Л. Назаревич, Н.І. Гавдида. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2017. – 188 с.

3. Українська мова для іноземних студентів: навч. посіб. / [Лисенко Н.О., Кривко Р.М., Світлична Є.І, Цапко Т.П.]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 240 с.

4. Ротова Н.В. Українська мова : метод. вказівки до проведення практичних занять для іноземних здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної форми здобуття освіти спец.: 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями), 051 Економіка, 131 Прикладна механіка / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н. В. Ротова. – Харків: УПА, 2022. – 102 с. (1к.)